

JOANNA SZERSZUNOWICZ
Uniwersytet w Białymstoku

Reinterpretacja komponentów onomastycznych frazeologizmów jako problem translatoryczny (na materiale wybranych języków europejskich)

REINTERPRETATION OF ONOMASTIC COMPONENTS OF PHRASEOLOGISMS AS TRANSLATION PROBLEM (BASED ON SELECTED EUROPEAN LANGUAGES)

Abstract

Certain idioms contain onomastic components reinterpreted in the unit gaining meanings. Any onomastic component may undergo the process of reinterpretation, yet the most common to be reinterpreted are anthroponyms and toponyms. The reinterpretation of the onomastic component introduces an element of humour, therefore, is the key component determining the character of the whole idiom. The question arises how to retain it in the translation in the case an absolute equivalent does not exist in the target language. The majority of idioms analyzed do not have such equivalent units in other languages. There are three main methods of translating idioms containing reinterpreted components, i.e. finding a non-phraseological equivalent, deciding on a phraseological equivalent or creating an calque equivalent. Non-phraseological translation of the idioms analyzed removes the stylistic markedness, conventional character and the element of humour from the translation. Phraseological translation tends to be the most adequate, yet the degree of equivalents depends to a great extent on other factors, such as frequency, usage, etc of a phraseological equivalent. Thus, in some context the non-phraseological translation may be a more suitable solution. Creative translation requires calquing the names to be reinterpreted in the target language in order to calque the unit. The humorous character of the idiom remains in the translation, yet the lack of conventionalization is observed, since the units is of individual character. It is the context that determines the technique to be adopted in order to ensure a high degree of idiom translation.

W badaniach nad frazeologią zwraca się uwagę na konieczność interdyscyplinarnego podejścia do analizy idiomatykonów poszczególnych języków, gdyż w zasobie frazeologicznym każdego języka zawartych jest wiele różnorodnych informacji dotyczących kultury danego narodu. Omawiane związki stanowią swoisty zapis ważnych wydarzeń historycznych, folkloru oraz wielu innych elementów kul-

tury¹. Znaczna liczba tychże nazw ma charakter symboli kulturowych uniwersalnych, narodowych lub lokalnych², komponenty onomastyczne występujące w związkach frazeologicznych są więc nośnikami kultury.

Istotne jest, że jako komponenty idiomów funkcjonują również nazwy własne, które w związku frazeologicznym są reinterpretowane, zyskując znaczenie, różnią się więc od wyżej wymienionych nazw, gdyż w ich przypadku mamy do czynienia z grą słów. W dotychczasowych badaniach komponentów onomastycznych niewiele uwagi poświęcano dotąd problemowi reinterpretacji komponentów onomastycznych w tłumaczeniu, a należy przyjąć, że zagadnienie to stanowi ważki problem translatoryczny. Zasluguje on na uwagę tym bardziej, że wiele z badanych związków nie występuje w słownikach dwujęzycznych, a badania jakości tłumaczeń dowodzą, że niejednokrotnie to właśnie błędy frazeologiczne stanowią najliczniejszą grupę³.

Komponenty onomastyczne związków frazeologicznych

Jako składniki w związkach frazeologicznych występują różnorodne komponenty onomastyczne, wśród których do najliczniej reprezentowanych należą następujące typy nazw własnych:

- antroponim:
imię: fr. *du/au temps où/que (la reine) Berthe filait*⁴ ‘w bardzo dawnych czasach’, imiona: niem. *seinen Friedrich Wilhelm unter etwas setzen*⁵ ‘podpisać się’, imię i nazwisko: niem. *nach Adam Riese*⁶ ‘dobrze licząc, dokładnie’; imię i przezwisko: *Denis the Menace*⁷ ‘łobuz’; nazwisko: *be a Babbit*⁸ ‘być filistrem’;

¹ Zob. m.in. A. Pajdzińska, *Odbicie katolicyzmu w polskiej frazeologii*, [w:] *Problemy frazeologii europejskiej*, t. II, Warszawa 1997, s. 129-135, E. Jędrzejko, *Obrazki z dziejów Polski – czyli jeszcze o historyczno-kulturowym aspekcie frazeologii i paremiologii*, [w:] *Problemy frazeologii europejskiej*, t. V, Lublin 2002, s. 61-78.

² S. Gajda, *Narodowokulturowy składnik znaczenie nazw własnych w aspekcie edukacyjnym*, [w:] *Nazwy własne w języku, kulturze i komunikacji społecznej*, Katowice 2004, s. 24; L. Zaręba, *Frazeologia antroponimiczna związana z kulturą i tradycją narodową (polsko-francuskie i francusko-polskie studium porównawcze)*, „Poradnik Językowy” 1 (1996), s. 30-42; L. Zaręba, *Frazeologia toponomastyczna związana z kulturą i tradycją narodową (polsko-francuskie i francusko-polskie studium porównawcze)*, „Poradnik Językowy” 2 (1996), s. 40-49.

³ Zob. m.in. Z. Kozłowska, *O błędach językowych w tekstach polskich przekładów*, [w:] *Język rodzimy a język obcy. Komunikacja, przekład, dydaktyka*, red. A. Kopczyński, U. Zaliwska-Okrutna, Warszawa 2001, s. 137-147.

⁴ Berta o wielkich stopach, żona Pepina Krótkiego (Małego) i matka Karola Wielkiego, zob. W. Kopański, *Słownik mitów i tradycji kultury*, Warszawa 1987, s. 93. Por. wł. (*non*) *essere* (*più*) i *tempo* *che Berta filava*.

⁵ Pruski król Wilhelm Friedrich I używał obu imion przy podpisywaniu dokumentów, *Redewendungen. Wörterbuch der deutschen Idiomatik*, Mannheim-Leipzig-Wien-Zürich 2002, s. 243.

⁶ Adam Ries(e) napisał w pierwszej połowie XVI w. liczne podręczniki arytmetyki i wywarł długotrwały wpływ na dydaktykę tego przedmiotu, *Redewendungen ...*, s. 35.

⁷ *Denis Rozrabiaka* – komiks Hanka Ketchama o jasnowłosym urwisie wpędzającym w rozpacz rodziców, D. Scheck, *Leksykon amerykańskiej popkultury*, Kraków 1997, s. 66-67.

- toponim, tj. nazwa:
kraj: ang. *from China to Peru* ‘na całym świecie’, miasta: pol. *pojechać do Rygi* ‘zwymiotować’, wsi: ang. *be off to Gretna Green*⁹ ‘zawrzeć małżeństwo bez zgody rodziców’, morz: ang. *part like the Red Sea* ‘rozstać się’, rzek: *przekroczyć Rubikon*¹⁰, ulic: *end up in Carey Street*¹¹ ‘zbankrutować’, hrabstw: *grin like a Cheshire cat*¹² ‘szczerzyć zęby’, jaskiń: *Aladin’s cave* ‘miejsce pełne wspaniałych rzeczy’;
- nazwy instytucji/organizacji:
*Tammany Hall*¹³ ‘nieuczciwa organizacja’;
- nazwy własne obiektów:
dzwonów: ang. *born within the sound of Bow Bells*¹⁴ ‘rodowity Cockney’, krzyży ang. *take the child to Banbury Cross*¹⁵ ‘huścić dziecko na nodze’, mostów: *like painting the Forth Bridge*¹⁶ ‘niekończąca się praca’, kamieni: ang. *have kissed the Blarney Stone*¹⁷ ‘mieć dar przekonywania’, wież: ang. *a perfect Babel* ‘głośne różnojęzyczne dźwięki’;
- chrematonimy:
*Aga saga*¹⁸ ‘powieść o życiu bogatych ludzi klasy średniej żyjących w Wielkiej Brytanii’;

⁸ Tytułowy bohater powieści S. Lewisa, zamożny pośrednik w handlu nieruchomościami, który przez krótki czas buntuje się przeciwko ograniczającym go konwencjom, jednak szybko poddaje się losowi i traci zainteresowania kulturalne, D. Scheck, *Leksykon...*, s. 28.

⁹ Gretna Green – znajdująca się na granicy z Anglią wieś w południowej Szkocji, w której do roku 1940 możliwe było zawarcie związku małżeńskiego z pominięciem obowiązujących przepisów, *Longman Dictionary of English Language and Culture*, Harlow 1992, s. 577.

¹⁰ Internacjonalizm frazeologiczny występujący m.in. w następujących językach: ang. *cross/pass the Rubicon*, hiszp. *passar el Rubicón*, pol. *przekroczyć Rubikon*, szw. *gå över Rubicon*, wł. *passare il Rubicone*.

¹¹ Londyński The Courts in Bankruptcy znajduje się na tej właśnie ulicy.

¹² Idiom pochodzi z *Alicji w Krainie Czarów* L. Carrolla. Cheshire – hrabstwo w północno-zachodniej Anglii.

¹³ Tammany Hall – używana potocznie nazwa Tammany Society, pochodząca od budynku gdzie spotykali się demokraci, którzy rządili Nowym Jorkiem od 1830 do 1930, często działający nieuczciwie, *Oxford Guide to British and American Culture*, red. J. Crowther, Oxford 1999, s. 528.

¹⁴ Dzwony kościoła St Mary-le-Bow w Londynie. Mówi się, że osoba, która urodziła się w miejscu, gdzie słychać owe dzwony jest prawdziwym londyńczykiem lub Cockneyem, *Longman Dictionary ...*, s. 134.

¹⁵ Kamienny krzyż w mieście w hrabstwie Oxford upamiętniony w wierszu dla dzieci pt. *Ride a cock horse to Banbury Cross*. Zob. *Mother Goose. Nursery Rhymes*, London 1994, s. 7.

¹⁶ Most kolejowy nad rzeką Firth of Forth w pobliżu Edynburga, zbudowany w 1890 r. W Wielkiej Brytanii mówi się, że most jest ciągle malowany, ponieważ jest tak długi, że gdy skończy się go malować, należy zacząć od nowa, *Oxford Guide ...*, s. 206.

The Blarney Stone – słynny kamień w zewnętrznej ścianie Zamku Blarney w hrabstwie Cork. Rzekomo osoba, która pocałuje kamień, uzyskuje zdolność wystawiania się i przekonywania ludzi, *Oxford Guide ...*, s. 58.

¹⁸ Aga™ – olejowa, gazowa lub elektryczna kuchenka zrobiona z żelaza. Zob. *Oxford Guide ...*, s. 7.

- etnonimy:
ang. *sell refrigerators to Eskimos*¹⁹ ‘wozić drewno do lasu’;
- ideonimy:
ang. *Twilight Zone*²⁰ ‘coś dziwnego, zaskakującego’;
- zoonimy:
pol. *pogoda pod zdechłym Azorkiem* ‘zła pogoda’, ang. *since Hector was a pup* ‘od niepamiętnych czasów’.

Reinterpretacji podlegać mogą komponenty należące do wszystkich z wyżej wymienionych grup, analiza wyekscerpowanego materiału pozwala skonstatować, iż pod względem kwantytatywnym dominują dwa typy nazw własnych, a mianowicie antroponimy i toponimy. Z tego powodu dalsze rozważania przedstawione w niniejszym artykule egzemplifikowane będą głównie nazwami własnymi osobowymi i miejscowymi.

Reinterpretacja komponentu onomastycznego

Należy jednak zwrócić uwagę na fakt, że pewna liczba onomastycznych jednostek frazeologicznych nie ma w swoim składzie nazw własnych – symboli. Komponentem onomastycznym są bowiem nazwy własne reinterpretowane etymologicznie, których nowe znaczenie aktualizowane jest w stałym połączeniu wyrazowym.

Przykładem związków frazeologicznych, w których nomen proprium podlega reinterpretacji, są włoskie idiomy stanowiące realizacje modelu ‘rzeczownik z + reinterpretowana etymologicznie nazwa własna miejscowa’, na przykład: *frutta di Marcialla* (‘owoce z Marcialli’; *marcio* ‘zgniły’), *burro di Segovia* (‘masło z Segovii’; *sego* ‘zjełczały’), *oro di Piombino* (‘złoto z Piombino’; *piombo* ‘ołów’), *acciaio di Ferrara* (‘stal z Ferrary’; *ferro* ‘żelazo’), *diamanti di Vetralla* (‘diamenty z Vetralli’; *vetro* ‘szkło’).

A. Spagińska-Pruszk zwraca uwagę na fakt, że „(...) najczęstszymi wykładnikami wartościowań są autentyczne nazwy osobowe, nazwy obiektów historycznych, religijnych i geograficznych, antroponimy wywodzące się ze świata sztuki (literatury pięknej, filmu itp.), nazwy inspirowane Biblią i tradycją antyczną oraz literaturą ludową, a także fikcyjne nazwy (osób, miejscowości itp.)”²¹. Tak jest właśnie w przypadku omawianych komponentów onomastycznych, gdyż analizowane

¹⁹ Idiom podany jest jako współczesny amerykański odpowiednik brytyjskiego frazeologizmu *carry coal to Newcastle*, Ch. E. Funk, *2107 Curious Word Origins, Sayings & Expressions. From White Elephants to Song Dance*, New York 1993, s. 45.

²⁰ Idiom używany w amerykańskiej odmianie języka angielskiego. *Twilight Zone* – amerykański serial telewizyjny nadawany co tydzień w latach 1959-65, każda z dziwnych historii miała zaskakujące zakończenie, *Oxford Guide ...*, s. 550.

²¹ A. Spagińska-Pruszk, *Intelekt we frazeologii polskiej, rosyjskiej i chorwackiej*, Gdańsk 2003, s. 76-77.

idiomy są nośnikami żartobliwie wyrażonej negatywnej oceny, których ogólne znaczenie można oddać jako ‘marny + rzeczownik’²².

Toponimy występujące w tego typu związkach mogą być nazwami miejsc autentycznych bądź fikcyjnych, utworzonych zgodnie z systemem toponomastycznym danego języka. Mają one humorystyczne zabarwienie, a tworzenie ich, jak stwierdza D. Butler, jest „osobną dziedziną dowcipu analogicznego”²³. Przykładem pierwszego rodzaju nazw jest toponim *Cornovaglia* (Kornwalia), występujący w idiomie *mandare in Cornovaglia* (‘wysłać do Kornwalii’; pol. *przyprawić rogi*)²⁴. Nazwa autentyczna jest reinterpretowana etymologicznie jako składnik idiomu, a znaczenie aktualizuje się w danym kontekście i jest uwarunkowane znaczeniem sumarycznym związku oraz kontekstem użycia danej jednostki. Nazwami fikcyjnymi są *Rubiera* i *Rubala*, których podstawą słowotwórczą jest czasownik *rubare* ‘kraść’.

Podobnie jest w przypadku antroponimicznych komponentów frazeologizmów, wśród których licznie występują nazwiska znaczące²⁵, na przykład w języku angielskim: *Mr Fixit* (ang. *fix it* ‘załatwić to’; pol. złota rączka), *Mr Right* (ang. *right* ‘właściwy, odpowiedni’; idealny kandydat na męża), *Mrs Mop* (ang. *mop* ‘mop’; sprzątaczką); niemieckim: *Otto Normalverbraucher* (niem. *normal* ‘normalny’, *verbrauchen* ‘zużywać’; szary człowiek), *Zahlemann und Söhne* (*zahlen* ‘płacić’; ‘trzeba dużo zapłacić’); czeskim: *dostat na chrám svatého Bouchala* (*bouchat* ‘bić, uderzać’; pol. ‘dostać w skórę’)²⁶.

Oprócz wprowadzania elementu humoru do dyskursu, niektóre idiomy z reinterpretowanym komponentem onomastycznym pełnią funkcję eufemizmów. Idiomy takie opisują sfery podlegające tabu kulturowemu, na przykład śmierć, czego ilustrację stanowią polskie antroponimy nominujące upostaciowioną śmierć: *Pani Koścista*, *Pani Piasecka*, *Pan Łopaciński* oraz włoskie idiomy z komponentem toponomastycznym o znaczeniu ‘umrzeć’: *andare a Babborivegoli* (*rivedere il babbo* ‘zobaczyć ponownie tatę’), *andare a Cipressini* (*cipresso* ‘cyprys’; we Włoszech cyprysy sadzone są na cmentarzach), *andare a Patrasso* (por. pol. *powędrować ad patres*)²⁷.

²² Zob. J. Szerszunowicz, *On Allusive Place Names in Italian Idioms*, „Jaunųjų Mokslininkų Darbai. Young Researchers’ Works”, nr 1 (8), Šiaulių 2006, s. 179-182.

²³ D. Butler, *Polski dowcip językowy*, Warszawa 2001, s. 117.

²⁴ Por. realizacje modelu ‘andare a + reinterpretowany toponim’, np.: *andare a Marvalle*, *andare a Olmo*, *andare a Sorbara*.

²⁵ Por. uwagi o nurtach etymologicznym i semantycznym w onomastyce literackiej, Cz. Kosyl, *Nazwy własne w literaturze pięknej*, [w:] *Polskie nazwy własne. Encyklopedia*, red. E. Rzetelska-Feleszko, Warszawa-Kraków 1998, s. 374-379.

²⁶ H. Pietrak-Meiser, *Czeskie wyrażenia i zwroty frazeologiczne na tle porównawczym polskim*, Lublin 1985, s. 220.

²⁷ A. Dąbrowska, *Słownik eufemizmów polskich, czyli w rzeczy mocno, w sposobie łagodnie*, Warszawa 1998, s. 146; J. Szerszunowicz, *Stałe połączenia wyrazowe oznaczające proces umierania w języku polskim i włoskim*, „Białostockie Archiwum Językowe” 5 (2005), s. 103-118.

Ponadto kalambur wzmacnia ekspresywność, na co słusznie zwraca uwagę W. Wysoczański pisząc o nacechowaniu ekspresywnym i emocjonalnym oraz różnicowaniu stylistycznym w porównaniach typu *X jak Y*²⁸. Konstatacja ta jest prawdziwa również w odniesieniu do związków frazeologicznych o innej strukturze, które mają w swoim składzie reinterretowaną nazwę własną.

Przekład związków frazeologicznych z reinterretowanym etymologicznie składnikiem proprialnym

Jednostki z reinterretowanym komponentem onomastycznym pełnią funkcję ludyczną, więc w translacji – przy braku ekwiwalentu absolutnego – pojawia się problem związany z dokonaniem wyboru odpowiednika przekładowego. Należy więc przyjąć, że z punktu widzenia translatoryki idiomy z reinterretowanym etymologicznie składnikiem onomastycznym stanowią jednostki potencjalnie wymagające zastosowania strategii kompensacyjnych lub kreatywnych rozwiązań translatorskich. Analiza wyekscerpowanego materiału pozwala stwierdzić, że istnieją różnorodne sposoby translacji idiomów z komponentem onomastycznym reinterretowanych w związkach, które zostaną omówione poniżej na przykładzie tłumaczenia czeskiego idiomu na język polski.

Pierwszym z nich jest przekład niefrazeologiczny, czyli oddanie idiomu jako kombinacji wyrazowej nieposiadającej charakteru skonwencjonalizowanego. Przykładowo czeski frazeologizm *přijít z Nouzova do Netřeb*, który ma w swoim składzie dwa komponenty toponomastyczne, mianowicie nieistniejące nazwy miejscowości utworzone od apelatywów (*Nouzov* – *nouze* ‘nędza’, *Netřeb* – *netřeba* ‘nie potrzeba’). Polszczyzna nie dysponuje idiomem absolutnie ekwiwalentnym, czeski frazeologizm może więc zostać zastąpiony opisowym odpowiednikiem niefrazeologicznym, na przykład *wydobyc się z nędzy*. Takie postępowanie translatorskie zabija przekład pod względem stylistycznym, gdyż redukcja komponentów onomastycznych pozbawia tłumaczenie elementu ludycznego. Kolokacja *wydobyc się z nędzy* jest neutralna stylistycznie i ma znacznie niższy stopień fiksacji niż idiom czeski. Konieczne jest wówczas zastosowanie strategii kompensacyjnych, które pozwalają na zachowanie żartobliwego charakteru translatu.

Mimo braku istnienia w idiomatykonie polskim ekwiwalentu absolutnego frazeologizmu *přijít z Nouzova do Netřeb* można oddać ten związek za pomocą odpowiednika frazeologicznego. Funkcjonujący w potocznej polszczyźnie idiom *z nędzy do pieniędzy* w pewnych kontekstach przekładowych jest akceptowalny jako ekwiwalent omawianego idiomu czeskiego. Podejmując decyzję o doborze odpowiednika frazeologicznego nietożsamesego, należy przeanalizować różnorodne

²⁸ W. Wysoczański, *Językowy obraz świata w porównaniach zleksykalizowanych*, Wrocław 2005, s. 58.

czynniki, takie jak: kongruencja obrazowania²⁹, zabarwienie stylistyczne, frekwencyjność, rejestr, typowe konteksty użycia, itp. Po przeprowadzeniu wieloaspektowej analizy może okazać się, że pomimo skonwencjonalizowania odpowiednik frazeologiczny ma niższy stopień ekwiwalencji w stosunku do czeskiego idiomu niż odpowiednik opisowy.

Sporadycznie jednak można odnaleźć analogi frazeologiczne z reinterpretowanym komponentem proprialnym. Przykładem jednostek o bardzo wysokim stopniu ekwiwalencji są dwa związki, polski i francuski, mające znacznie 'dzień wypłaty'. Idiomy te powstały zgodnie z modelem tworzenia nazw świąt 'Matki Boskiej + określenie adiektywne' (np. Matki Boskiej Zielnej, Matki Boskiej Gromnicznej, itp.). W potocznej polszczyźnie funkcjonuje określenie *Matki Boskiej Pięniężnej*³⁰, natomiast w języku francuskim idiomy *la Sainte Touche* oraz *la Sainte Paye*. Należy jednak podkreślić, że przypadki tak wysokiego stopnia tożsamości dwóch jednostek różnojęzycznych należą do rzadkości.

Należy zwrócić uwagę na fakt, że istnieje również możliwość przekładu kreatywnego czeskiego idiomu na polski, mianowicie utworzenie jego kalki, która może mieć następującą postać: *wyjechać z z Nędzowa do Niepotrzebowa*. Utrzymany zostaje charakter ludyczny analizowanego idiomu, przy czym w translacji pojawia się zwrot, który jest indywidualizmem. Pozbawienie odpowiednika tłumaczeniowego skonwencjonalizowania stanowi istotną zmianę, jednak w pewnych kontekstach przekładowych zachowanie humorystycznego zabarwienia w tłumaczonym tekście może stanowić dominantę wyborów translatorskich

Omawiane zagadnienie stanowi również ważki problem frazeograficzny, gdyż konieczne jest ustalenie obcojęzycznego ekwiwalentu słownikowego. Warto podkreślić, że większość badanych idiomów z reinterpretowanym komponentem onomastycznym została wyekscerpowana ze słownikowych opracowań jednojęzycznych, są to więc związki, których ekwiwalenty dobiera się każdorazowo w procesie translacji.

Wnioski

Podsumowując, należy stwierdzić, że reinterpretacja komponentów onomastycznych związków frazeologicznych występuje w badanych językach europejskich, przy czym stosunkowo niewiele jednostek posiada ekwiwalenty absolutne lub częściowo tożsame.

Idiomy, których komponenty onomastyczne podlegają reinterpretacji, mają charakter żartobliwy, niektóre z nich można zaliczyć do eufemizmów. Swoista lu-

²⁹ Z. Wawrzyńczyk, *Praktyczne aspekty translacji literackiej na przykładzie języków niemieckiego i angielskiego*, 1991, s. 50.

³⁰ Por. *św. Jan z Banku, św. Płacenty, godotować na św. Płacentego* ('dzień, w którym jest wypłacone stypendium'; 'czekać na wypłatę stypendium'; żargon studencki), L. Kaczmarek, T. Skubalanca, S. Grabias, *Słownik gwary studenckiej*, Lublin 1994, s. 134.

dyczność omawianych związków frazeologicznych połączona ze skonwencjonalizowaniem czyni te jednostki trudnymi do przełożenia na języki obce.

Należy podkreślić, że przekład idiomów z reinterpretowanym komponentem onomastycznym jest w największym stopniu uwarunkowany kontekstem, który determinuje dobór technik translatorycznych. Wieloaspektowa analiza kontekstu idiomu pozwala na dobranie optymalnego ekwiwalentu przekładowego frazeologizmu.

Literatura (cytowana)

- Czochralski J., Ludwig K.D., *Słownik frazeologiczny niemiecko-polski*, Warszawa 1999.
- Dąbrowska A., *Słownik eufemizmów polskich, czyli w rzeczy mocno, w sposobie łagodnie*, Warszawa 1998.
- Gulland D.M., Hinds-Howell D.G., *The Penguin Dictionary of English Idioms*, London 1994.
- Lapucci C., *Dizionario dei modi di dire della lingua italiana*, Milano 1990.
- Müldner-Nieckowski P., *Wielki słownik frazeologiczny języka polskiego*, Warszawa 2003.
- Oliva K., *Polsko-český slovník*, Praha 1995.
- Pittàno G., *Frases fatte capo ha. Dizionario dei modi di dire, proverbi e locuzioni*. Bologna 2001.
- Quartu B.M., *Dizionario dei modi di dire della lingua italiana*. Milano 2001.
- Redewendungen. Wörterbuch der deutschen Idiomatik*, Mannheim-Leipzig-Wien-Zürich 2002.
- Strutz H., *German Idioms*, New York 1996.
- Turrini G. i in., *Capire l'antifona. Dizionario dei modi di dire con esempi d' autore*. Bologna 1995.
- Zaręba L., *Słownik idiomatyczny francusko-polski. Dictionnaire idiomatique français-polonais*, Kraków 2000.